

Pontifici denunciabatur, ut ex variis Romanis Ordinibus constat, ac praesertim ex Romano Ordine XI. Auctore Benedicto Canonico S. Petri. Baptizatis praeterea eodem die legi olim solitum fuit initium Evangelii S. Johannis, nempe, *In principio erat Verbum, ut ex eo caperent altitudinem divinae gratiae.* Servari consuevit eumdem ritum posterioribus saeculis, constat plane ex variis Ritualibus. Ut vero a creaturis et voluntatibus ita secreti, Creatori firmius adhaerenter, per totam octavam quotidie summo quidem mane in Missa quae pro ipsis cantabatur, Corporis et Sanguinis Jesu Christi participes fiebant, id quod prescribitur in Ordine Romano aliquique Pontificalibus Libris. Per easdem octavas exhortatorius ad eos sermo quotidie habebatur, ut probant quae adhuc supersunt ea de re Sanctorum Patrum paraeneses, maxime de Sacramentis, quorum mysteria eos hactenus lauerant propter Arcani disciplinam, de Fidei articulis, de Trinitatis et Incarnationis Mysteriis, quae minutatim eis exponebantur.

CAPUT V.

De variis Confirmationis nominibus, ejusque materia et forma.

I. Post explicatos Baptismi (1) ritus, consequens est, ut de his quae Sacmentum Confirmationis spectant, sermonem instituamus. Nomina, quibus Sacmentum hoc indigitari consuevit, ex ipsis veluti inde, effectibus, ac ritibus desumpta sunt. Et quoniam 1.º manuum impositione, et Chrismatis unctione illud conferebatur; *hinc manus impositionem, Chrismatis Sacmentum, Chrisma sanctum, Chrisma salutis* passim apud veteres denominatum invenias. Quod vero huiusmodi Sacmento veluti quadam Christi sigillo consignantur, et pignus in cordibus suis fideles accipiunt propterea *Signaculum Domini, Spirituale signaculum nuncupatur.* Insuper cum

(1) Trombelli, *De Confirmatione.* Caput I. et seqq.

per huius Sacmenti gratiam Christianus persiciatur ac consummetur, et caeleste robur induat; dictum propterea est *Perfectio, et Confirmatio*, vocabulo non recens inducto, ut inepte garriunt Protestantes, sed iamdudum usurpatum: quemadmodum actum est a Concilio I. Arausicanu anno 442. a tertio Arelatensi anno 445. a S. Hilario Arelatensi, qui subscrispsit Concilio I. Arausicano, Homilia de Pentecoste, quae vulgo cum caeteris sub nomine Eusebii Emisseni laudari solent. Unde Beda qui anno 735. extremum diem obiit, Commentario in Psalmum 26. testatur suo tempore unctionem, quae per manuum impositionem datur ab Episcopis, vulgo Confirmationem appellari solitam fuisse; quo etiam nomine a Conciliis Florentino et Tridentino, et a tota Ecclesia solet appellari. Pertractarunt de his vocabulis Estius, Ponicus, Fervacquesius, ceterique Theologi: exquisite autem, et luculenter Lindanus in altera parte *Apologiae*, et Lib. IV. *Panopliae* cap. 6. Durantius, *de Ritibus Ecclesiae Catholicae* Lib. 1. cap. 26. et Joannes Molanus Lib. I. *Theologiae Practicae* cap. 6. Prae ceteris haeterodoxis Joannes Dallaeus *Libris tribus de Confirmatione* contendit, Confirmationem non esse Sacmentum a Baptismo distinctum, sed ritum a Baptismo Saeculo XII. demum apud Latinos avulsum. At calvinianum ministrum solide refellunt Natalis Alexander, peculiariter dissertatione; Joannes Sambovius, *de Sacmentis Confirmationis et Unctionis Extremae;* Bellarminus, *de Confirmatione* cap. 1. seqq.; Jueninus, *de Sacramento Confirmationis Dissert.* 5. Drouven, *de Re Sacmentaria de Sacramento Confirmationis;* Berlius, *de Theologis disciplinis* Lib. XXXII. cap. 2.; Wittasse, *Tractatus de Sacramento Confirmationis;* Cardinalis Orsius, *Dissertatio de Chrismate Confirmatorio* cap. 2. et alii plures, et ex protestantibus ipsis Henricus Hammonius, *Libro de Confirmatione,* Opp. tom. IV. pag. 831.; et Heremias Taylorus, *de Confirmatione.*

II. De Materia Confirmationis non idem omnibus sedet. In sola itaque impositione manuum constituunt huius Sacmenti materiam Petrus Aureolus, Isaacius Ha-

bert, Jacobus Sirmonodus, Sambovius, Nicolaus L'Herminier, qui tamen fatentur unctionem esse antiquissimam, nec ullo pacto praetermittendam. Statuunt e contra materiam ipsam in Chrismate Divus Thomas, cui subscribit haud exiguis numerus Scholasticorum, inter quos Poncii, Fervacquesius, Vanroy, Gavardi, aliquie; nec non Bellarminus, Maldonatus, Ysambertus, Petrus Aurelius, Beyer, et Arcudius. Quidam utramque materiam disiunctive existimant essentialem, adeo ut sufficiat unam, vel alteram adhibere, ut Ruardus, Tapperus, et Joannes Morinus. Per multi denique adaequatam Confirmationis materiam statuunt simul impositionem manus, atque Chrismatis unctionem; quam sententiam tenent, Natalis Alexander, *Historiae Ecclesiasticae Saeculum secundum Dissert. X. De Sacramento Confirmationis*; Gaspar Juenin, *de Sacramentis Diss. 3. q. 2. cap. 3.*; Ludovicus Habert, *cap. 3. §. 1. et 2.*; Drouven, *de Re Sacramentaria q. 3. cap. 1. et 2.*; Antonius Boucat, *Diss. 2. Concl. 1.*; Carolus Witasse, *de Sacramento Confirmationis q. 2. art. 3. sect. 5. et 6.*; Honoratus Tournely, *quaest 1. art. 3.*; Cardinalis Gotti, *quaest. 1. dub. 1.*; Angelus Maria Canali *q. 2. cap. 2.* Materia adaequata Confirmationis ex impositione manuum, et Chrismate constituitur. Tertullianus de *Resurrectione carnis cap. VIII.* scribens: *Caro ungitur, ut anima consecetur, caro signatur, ut et anima muniatur: caro manus impositione adumbratur, ut et anima spiritu illuminetur.* Et Cyprianus ad *Jubaianum*. *Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizatur, Praepositis Ecclesiae offerantur, et per nostram orationem et manus impositionem Spiritum Sanctum consequantur, et signaculo dominico consummetur.* Quo in loco *Signaculum* ab impositione manuum distinctum, est chrisma, quo in Crucis figuram frous illinitur. Mitto S. Hieronymum, *Dialogo adversus Luciferianos*; S. Augustinum, *Lib. 15. de Trinitate*; S. Hilarium, *Homilia de Pentecoste*; S. Pacianum, *Epistola I.* ubi Confirmationem *Chrisma* vocat; Theodoretum, in *Cantica*; S. Cyrillum, *Commentario in Joëlem*; S. Leonem Magnum, *Sermone IV.*

de Nativitate Domini, et alios, quos enumerare et quorum testimonia proferre, longioris et superfluae operae foret. S. Gregorius Magnus in *Sacramentario manuum impositionem et Chrismatis unctionem ut materiam Confirmationis commemorat*. *Pontifex*, inquit, *veniens ad infantes, tenente Archidiacono Chrisma involutis scapulis et brachiis ex panno lineo, levata manu sua super capita omnium dicit: Omnipotens sempiterne Deus etc.* Ordo Romanus idem habet. Auctores qui de rebus et Officiis Ecclesiasticis scripsere, eamdem sententiam tenent, uti Walafridus Strabo, *Libro de rebus Ecclesiasticis cap. 26.*; Amalarius Fortunatus, *Lib. I. de Officiis Ecclesiasticis cap. 26.*; Rabanus Maurus, *Libro de Institutione Clericorum*; Alcuinus, *Lib. de Ecclesiasticis Officiis Cap. de Sabbato Sancto, et Epistola ad Odvinum Presbyterum*, quos secuti sunt alii bene multi usque ad Petrum Lombardum. Extat insuper in impositione manuum symbolum gratiae, qua praemunimur ad pugnam: nam in Sacris Litteris manum impnere idem est, ac regere, auxiliumque praestare; unde ait David Ps. LXXXVIII. v. 22. *Manus enim mea auxiliabitur ei, et brachium meum confortabit eum;* et Isaías c. L. v. 16. *In umbra manus meae protexi te.* Oleum quoque gratiae ac fortitudinis typus est; et hinc Divus Thomas q. LXXII, art. 2. probat Chrisma convenienter assignari pro huius Sacramenti materia. Athletas olim peruncos in signum fortitudinis, scribit Isidorus: ac de monte Gelboe, ubi cecidit Saul, ait 2. Regum c. 1. v. 21. *Sanctus David: Ibi abiectus est clypeus fortium, clypeus Saul, quasi non esset unctus oleo.*

III. Quamvis apud Orientales Confirmationis Chrisma, tum olei, tum triginta quinque aromatum, seu herbarum exquisiti odoris speciebus, cum vini non exigua quantitate admixtione conficiatur, ut in eorum Euchologiis videre est, ubi de Chrismate agunt, apud Occidentales tamen ex oleo olivarum dumtaxat, et Balsamo confidendum esse, tum Sanctae Romanae Ecclesiae, tum aliarum Ecclesiarum, et antiqui et moderni Rituales edicunt. Id vero potissimum constat ex Sancto Gregorio I. haec scri-

bente in illa verba Capitis 1. *Cantic.* *Botrus Cypri* dilectus meus in vineis Engaddi. In Engaddi; inquit, *Balsamum* gignitur, quod cum oleo Pontificali benedictione Chrisma efficitur, quod dona Sancti Spiritus exprimuntur. Et in Sacramentario eiusdem Sancti in Coena Domini legitur: *Praeparantur ampullae duae cum oleo, quarum melior defertur Pontifici, ut accepto Balsamo, et commiscitato cum oleo, manu sua impleat eam.* Ita quoque Venerabilis Beda in idem Caput I. *Cantic.* ad eadem illa verba, *Botrus Cypri, etc.* In vineis, ait, *Engaddi Balsamum gignitur, quod in Chrismatis confectione liquori olivae admisceri, ac Pontificali benedictione solet consecrari.* Idem legitur apud Alcuinum, in Libro de Divinis Officiis; apud Amalarium, in Libro I. de Ecclesiasticis Officiis, cap. XII. et tandem aliis omissis, Eugenius IV. in Decreto pro Instructione Armenorum, de Confirmatione loquens, inquit: *Cuius materia est Chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiae, et Balsamo, quod odorem significat bonae famae.* His ergo praelibatis, videndum modo est, quo tempore hic usus admiscendi balsamum cum oleo pro sacra unctione, in Confirmationis Sacramento peragenda, in Ecclesia cooperit. Et quidem ante sextum saeculum, nec apud Orientales, nec apud Occidentales in usu fuisse videtur. Apud Scriptores enim Graecos ante IV. Saeculum, qui Confirmatoriae unctionis meminerunt, de praefata Balsami admixtione cum oleo altum silentium est. Ante quoque sextum Saeculum nullus inter Latinos invenitur Scriptor, qui de hac admixtione loquatur. Nec Tertullianus enim, nec Cyprianus, nec Innocentius Papa I., nec Augustinus, quamquam omnes de Chrismate frequenter locuti sunt, praedictae admixtionis unquam meminerunt. Unde illam inter Latinos circa sextum tantum saeculum usurpatam fuisse, satendum est. Quantum attinet praesertim ad commixtionem Balsami cum Oleo in Sacro Chrismate confiando, ex Sacris Litteris Sancta Mater Ecclesia desumpsit, ut sacrae unctionis in Confirmationis Sacramento mysteria magis exprimerentur: praesertim propter Balsami fragrantiam, quae Eccles. cap. XXVI.

v. 20. his exprimitur verbis: *Sicut cinnamomum et Balsamum aromatizans, odorem dedi.* et vers. 21. *Quasi Balsamum non mixtum odor meus.* Etenim ex Balsami odore addiscere satis possunt fideles Confirmati, sibi licere cum Apostolo dicere II. Cor. v. 11. *Christi bonus odor sumus.*

IV. Progrediamur nunc ad examinandam Balsami speciem. Balsamum, Graecis Βαλσαμον, quod ad eius etymon spectat, cum e Judaea externe gentes acceperint, non displicet Joanni Gerardo Vossio in eius Etymologico, sic ob praestantiam vocari, quasi Princeps, seu Dominus Olei. Hoc autem nomine vocatur arbor, cuius succus Opobalsamon dicitur, succus nempe, seu liquor olei, ex Οπως, idest succus, humor, et Βαλσαμον, quod illam arbuculam designat ipsum Balsami succum producentem, quae arbuscula, seu lignum Balsami Xilobalsamon adpellatur, ut Servius et Isidorus monent. Haec planta olim tantum in Judaea reperiri credebatur, ut scribit Plinius. Lib. XII. cap. XXV. Non aliter scribunt etiam Dioscorides et Theophrastus. Praefatas Judeae Balsami plantas, ex quibus verum, et optimum Balsamum fluebat, extintas esse ob Jerusalem excidia, propterea nullibi amplius existare, non pauci, qui de Balsamo scribunt, ostendere conantur, inter quos praesertim Amatus Lusitanus, et Nicolaus Morandus Hispanus. Quidquid autem sit de his, quae hoc usque scripsimus, certum est postea pluribus in Oribus partibus repertas fuisse Balsami plantas, et nunc in utraque India non paucas inveniri, ex quibus Balsamum fluit, et ex Indiis in Europam quoque praefatas plantas delatas esse.

V. Non una est apud Doctores sententia de essentiali apud Latinos Confirmationis forma. Qui huius Sacramenti materiam in sola manuum impositione collocant, ii formam eiusdem essentialiem reponunt in ea oratione quam Episcopus dum manum extendit versus confirmandos, fundit ad invocandum Spiritum Sanctum: ista vero verba: *Signo te, confirmo te,* quae dicit Episcopus dum frontes singulorum inungit, ad integratatem solummodo ac-

cidentalem Sacramenti, et ad maiorem effectus ipsius significationem pertinere contendunt. Ita Sirmondus, Sambovius, et Morinus. Contra qui pro materia constituent Chrisma, formam esse aiunt verba, quae Episcopus inungens profert. Qui tandem materiam in manuum impositione et Chrismate ponunt, ii formam constituant in oratione Episcopi manus imponentis, et verbis in Chrysatis unctione prolatis. Nunc apud Latinos Confirmationis forma sunt indicativa verba, quae chrismatis unctionem comitantur: *Signo te signo Crucis, et confirmo te christate salutis.* Quo tempore ea Latini uti coeperint, non liquet. Olim haec tantum verba dicebantur: *In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, Pax tibi,* ut videre est apud Amalarium Libro I. de Officiis Ecclesiasticis cap. 2. et apud vulgatum Alcuinum de divinis Officiis cap. de Sabato Sancto. In Pontificali Egberti saeculo VIII. conscripto haec habetur forma: *Accipe signum sanctae Crucis christate salutis in Christo Jesu in vitam aeternam.* In Sacramentario Gelasiano legitur: *Signum Christi in vitam aeternam.* De forma Graecorum non idem omnibus. Morinus, Sambovius, aliqui tuentur, apud Graecos Confirmationis formam esse orationem, quae in eorum Euchologiis neophyti unctionem praecedit, cuius initium: *Benedictus es Domine.* Contra Arcudius, Goar, Habert, Holstenius, aliqui, Graecorum formam esse statuant verba: *Signaculum doni Spiritus Sancti,* quo in eorum Euchologio habentur. Antiquissimum apud Graecos fuisse huius formulae usum, rite adstruitur ex Cyrillo Hierosolymitano. Ad eam formam multum accedit ea quae extat in Sacramentario Gelasiano, et in antiquioribus Sacramentorum Libris. In Ordine Baptismi Severi Alexandrini ista habetur: *Chrismate sancto, suavitate odoris Christi Dei, sigillo verae Fidei complemento pignoris Sancti obsignatur talis N. in nomine Patris, Amen; et Filii, Amen; et Spiritus Sancti ad vitam saeculi saeculorum Amen.* Jam vero quod spectat ad partes corporis ungendas; Ecclesia Latina ex constanti omnium saeculorum praxi unicam frontem ungere consuevit. Graeci olim frontem, aures, nares, et pectus uu-

gebant, cuius rei luculentum habemus Cyrilli Hierosolymitani testimonium in Catechesi tertia Mystagogica. Hodie vero longe plures corporis partes ungunt, scilicet frontem, oculos, nares, os, aures, pectus, manus, et pedes, ut videre est in eorum Euchologio.

CAPUT VI.

De Ministro, Tempore, Loco, et Caeremoniis Confirmationis.

I. Certum et constitutum est apud omnes, ordinarium huius Sacramenti ministrum esse solum Episcopum. Idque probatur ex Act. Apostolicis, quae cap. VIII. narrant, Petrum et Joannem profectos Samariam, ut per manuum impositionem baptizatos a Philippo Diacono confirmarent. Hoc Apostolorum exemplo edocta Ecclesia, solis Episcopis, Apostolorum in Episcopali dignitate ac gradu successoribus, ius ordinarium Confirmationis conferendae reservavit, quod quidem perpetua et nusquam interrupta demonstrat Ecclesiae praxis ac Traditione. Et re quidem vera S. Cyprianus Epistola 73. ad Jubaiandum scribens: *Ut qui baptizantur, Praepositis Ecclesiae (idest Episcopis) offerantur, ut per nostram orationem, et manus impositionem Sanctum consequantur, et signaculo dominico consummentur.* Chrysostomus in cap. 8. Actorum. *Hoc erat in Apostolis singulare: unde et praepci piuos et non alios videmus hoc facere.* S. Hieronymus adversus Luciferianos ait: *hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, ut Episcopi excurrant ad eos qui in minoribus urbibus sunt baptizati; ut eis manus imponant.* Id etiam quovis saeculo Romani Pontifices testati sunt. Cornelius enim Papa, medio saeculo tertio Epistola ad Fabianum Antiochenum, apud Eusebium Lib. 6. Historiae Ecclesiastice cap. 43. de Novatiano, qui Confirmationem aspernabatur: *Neque, inquit, ab Episcopo consignatus est.* *Hoc autem signaculo minime percepto, quo tandem modo Spiritum Sanctum potuit accipere?* Innocentius I. saeculo quinto cum in Diocesi Eugubina quidam Presbyteri id sibi mu-